

The Project Gutenberg eBook of Een abel spel ende een edel dinc van den Hertoghe van Bruyswijk, hoe hi wert minnende des Roedelioens dochter van Abelant (Gloriant), by R. J. Spitz

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Een abel spel ende een edel dinc van den Hertoghe van Bruyswijk, hoe hi wert minnende des Roedelioens dochter van Abelant (Gloriant)

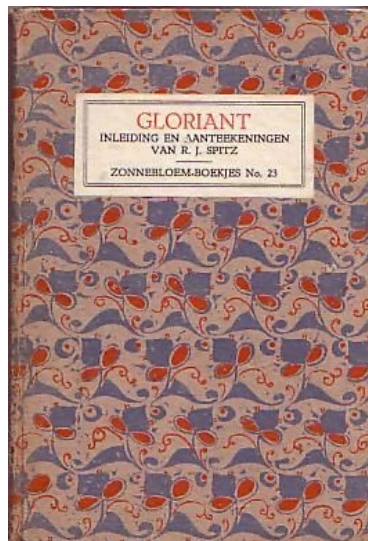
Author: R. J. Spitz

Release date: November 24, 2004 [EBook #14143]
Most recently updated: December 18, 2020

Language: Dutch

Credits: Produced by Miranda van de Heijning and the Online Distributed Proofreading Team.

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK EEN ABEL SPEL ENDE EEN EDEL DINC VAN DEN HERTOGHE VAN BRUYSWIJC, HOE HI WERT MINNENDE DES ROEDELIOENS DOCHTER VAN ABELANT (GLORiant) ***

ZONNEBLOEM-BOEKJES
N°. 23

N.V. UITGEVERSMATSCHAPPIJ
"DE ZONNEBLOEM" APELDOORN

**EEN ABEL SPEL ENDE EEN EDEL DINC
VAN DEN HERTOGHE VAN BRUYSWIJC, HOE
HI WERT MINNENDE DES ROEDELIOENS
DOCHTER VAN ABELANT**

(GLORiant)

**MET INLEIDING EN AANTEKENINGEN
VAN R.J. SPITZ
LEERAAR H.B.S. TE APELDOORN**

GEDRUKT TER DRUKKERIJ VAN DE FIRMA
F.E. MACDONALD TE NIJMEGEN

TER INLEIDING.

Het "Abel spel ende een edel dinc van den hertoghe van Bruyswyc, hoe hi wert minnende des Roedelioens dochter van Abelant", in de wandeling naar den hoofdpersoon "Gloriant" geheeten, moet gerekend worden tot de serie van voortbrengselen van onze Middeleeuwsche dramatische letterkunde, waartoe ook de in deze reeks uitgegeven "Esmoreit" en "Lanseloet van Denemerken" behooren. Voor litterair-historische bijzonderheden omtrent deze serie Middeleeuwsche drama's, voor zoover ze in een weder niet-wetenschappelijk bedoelde uitgave op hun plaats zijn, moge verwezen worden naar de inleidingen van genoemde stukken, mede van de hand van den schrijver dezer regelen.

Hier zij nog slechts opgemerkt dat de in deze dingen ook slechts een weinig georiënteerde lezer weder aanstonds merken zal, hoe dicht de avonturenvolle stof van zulk een abel spel zich aansluit bij die der ridderromans.

Wie van den oorsprong van het gegeven van ons drama meer wil weten, verwijs ik naar de inleiding van: Mr. H.E. Moltzer, De Middelnederlandsche Dramatische Poëzie,^[1] naar welke uitgave de hiervolgende text is afgedrukt.

Verdient ons stuk door een nieuwe uitgave uit de vergetelheid en onbekendheid, waarin het zich op dit oogenblik bij het grootere publiek bevindt, te worden te voorschijn gehaald? Het antwoord mag bevestigend luiden, al was het alleen maar om het feit dat het Haagsche tooneelgezelschap dat zich met den oud-vaderlandschen naam van "Ghesellen van den Spele" getooid heeft,^[2] het in het komende tooneelseizoen voor het voetlicht zal brengen. Maar ook overigens, het lijkt mij onbegrijpelijk dat, terwijl Esmoreit en Lanseloet van Denemerken zich reeds weder verscheidene jaren in een belangstellend toeschouwend en lezend publiek verheugen, de Gloriant betrekkelijk onbekend en in nieuwer tijden, voor zoover ik weet, onopgevoerd en in populaire editie onuitgegeven is gebleven. Litterair lijkt het stuk mij verre de meerdere van de Esmoreit, zéker wat karakter-teekening en dramatischen opbouw, maar ook wat de dialoog aangaat. Al is deze laatste in de Esmoreit zonder twijfel vlot en pittig, de dialoog in òns stuk komt mij voor—en ik hoop dat hieronder met enkele voorbeelden aan te toonen—*sterker*, ik zou bijna zeggen *moderner*, want langs-den-neus-weg-geestiger te zijn. En de dramatische opbouw: heel de opzet is in Gloriant voor een modern mensch veel aannemelijker; wat is gansch die geschiedenis van dien trotschen man en die trotsche vrouw die zich allebei te goed vinden voor het huwelijck en die dus met fatale zekerheid bestemd zijn om in elkaars handen te vallen, niet een prachtige "trouvaille", de kunst van een geestig en psychologisch-analyseerend modern auteur waardig. Denk eens aan Shaw met zijn "macht van de levenskracht"!

Neen, ik persoonlijk vind, dat Esmoreit, ondanks zijn misschien diepere moreele strekking en opzet, het als waarlijk tè-naïef bij Gloriant min of meer aflegt, hoezeer ik het eerste stuk ook apprecieer als een waardevol overblijfsel van middeleeuwsche volkskunst. En al geef ik oogenblikkelijk toe dat de fijne, diep-menschelijke "Lanseloet" zeer veel zielvoller is dan Gloriant, minder onderhoudend is dit laatste stuk zeker niet! Ik begrijp dan ook in geen deele hoe Prof. Dr. J. te Winkel in zijn "Geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde" ^[3] tot zijn blijkbaar niet zeer gunstig oordeel over het stuk gekomen is; Prof. te Winkel, die anders het sappige van onze oud-nederlandsche kunst zoo wèl weet te apprecieeren!

Op het verbazend-aardige gegeven van het stuk wees ik boven al met een enkel woord en ik zal er geen verdere beschouwingen aan wijden, wijl ik bij ondervinding meen te weten dat een uitgelegde mop geen mop meer is en ik het er bovendien voor houd dat "inleiders" van

litteratuur-werken die zooveel meenen te moeten uitleggen een weinig-hoogen dunk van de intelligentie van hun publiek aan den dag leggen. Het is heusch geen heksentoer om het verloop van dit tooneelwerkje te volgen en wie het zintuig voor de fijne humor ervan mist—ik beklaag hem—doch kan het hem met geen redenatie van twintig vel druks bijbrengen!

Van de pittigheid van de dialoog een enkel voorbeeld. (Ook die zij overigens den lezer te "savoureeeren" overgelaten!) Lees eens hoe aardig en raak Gloriant in Tooneel I van het derde bedrijf, als hij het ten gevolge van het portret "te pakken" heeft, door zijn oom Gheraert met zijn eigen woorden, waarmee hij zoo kort te voren nog de vrouw en de liefde smaalde, wordt vastgezet!

Ook op iets anders zou ik in dit verband nog even de aandacht willen vestigen. Als Gloriant de macht van de liefde heeft leeren voelen, en hij deze geweldigste aller menschelijke aandoeningen verheerlijkt met gloedvolle woorden (passages waar de dichter waarlijk een fiere schoonheid in zijn verzen bereikt: vs. 568 vlg.; vs. 828 vlg.), dan is in deze alleenspraken opmerkelijk de vereenzelviging van de Liefde Gods en de menschelijke liefde (caritas en amor!). Schóón is deze vereenzelviging in Gloriant's woorden ongetwijfeld, maar ongewoon in de middeleeuwen waarin men deze beide "soorten" van liefde in den regel nogal goed uit elkaar hield.

Hoe aardig en psychologisch-raak ook de opzet van het stuk, hoe vlot en pittig ook de dialoog, de Gloriant zou geen waardig abel spel zijn (en zou zeker een deel van zijn bekoorlijkheid missen!) als hij niet gelardeerd was met een tal van prachtige naïeveteiten. De middeleeuwsche toeschouwers, lezers en kunstenaars (die bijv. een Jeruzalemsche hooge-priester in Katholiek bisschopsgewaad ten hoogste aannemelijk vonden) stoorden zich niet aan een anachronisme of onmogelijkheid meer of minder en wij—storen er ons ook niet aan, want aan de innerlijke waarde van de Middeleeuwsche kunst doen zij geen afbreuk en—grappig zijn ze vaak in hooge mate. Zoo het blijkbaar geloof in Vrouw Venus bij den christen Gloriant—zoo de "Godenkraam", waarbij de Sarraceensche dramatis personae om de andere seconde zweren: Mamet en Mahoen, (verbasteringen van Mohammed die voor een afgod werd gehouden; dat de Mohammedanen monotheïsten waren drong tot onze Middeleeuwers niet door!) Apolijn, Jupetijn en Tervogant die uit de klassieke mythologie zijn geïmporteerd,—zij zijn niet alleen in dit stuk het pantheon der Saracenen.

Ook de "bekeering" van Florentijn tot het Christendom mag in dit theologisch verband worden gememoreerd. Zij is een waardig pendant van die van Esmoreit in het gelijknamige spel en is al even-weinig voorbereid door behoorlijk godsdienstonderricht!

Ook Rogier is kostelijk, die voor de gezelligheid van Gloriant en Florentijn, uit woede op zijn Heer Roedelioen en Mamet ten spijt Christen zegt te worden, maar even later nog hartgrondig een Tervogantsche knoop er op legt! (vs. 964). Hij is niet zoo dociel als Esmoreit die onmiddellijk na zijn bekeering op vastberaden wijze "Christelijk" zweert.

Maar alle spot ter zijde, er is toch ook iets zeer schoons gelegen in het gevoel van absolute superioriteit nopens zijn godsdienst, dat de middeleeuwsche Christen in zich omdroeg en waardoor dergelijke voor ons onaannemelijke bekeeringen tot iets van-zelf-sprekends werden.

Aardig van ongemotiveerdheid is ook (vs. 739) hoe de "verrader" Floerant den koning direct weet te rapporteeren dat de man in wiens armen Florentijn wordt aangetroffen de hertog van Brunswijk is! Hoe kon hij dat weten?

Ten slotte moet ik nog op enkele practische punten in verband met mijn wijze van uitgeven wijzen:

1°. Aan textcritiek is bij deze populaire uitgave wederom niet gedaan;

2°. De verklarende noten pretendeeren niet steeds wetenschappelijk-getrouwe "vertalingen" van de Middelnederlandsche text te zijn. Vaak is deze niet letterlijk, maar in zijn moderne "gevoelswaarde" weergegeven: ik bedoel de aanteekening geeft dan "wat *wij* in zoo'n geval zouden zeggen;"

3°. De indeeling in bedrijven en tooneelen en de tooneel-aanwijzingen komen natuurlijk niet in het handschrift voor, maar zijn van schrijver dezès, die bij voorbaat erkent, dat voor een eenigszins-andere indeeling hier en daar wat te zeggen ware. Zoo zou men kunnen aanvoeren dat wat hier als tweede bedrijf is gegeven eigenlijk nog tot de "expositie" behoort en dus nog bij het eerste bedrijf had moeten worden ingedeeld. Maar na rijpelijk overdenken ben ik tot de conclusie gekomen dat, zooals ik het nu heb gedaan, de ontwikkeling der gebeurtenissen voor den lezer overzichtelijker is;

4°. Wat de spelling en uitspraak van het Middelnederlandsch betreft; er zij nog even aan het volgende herinnerd: oe = oo; y = ie; verbindingen van werkwoord + voornaamwoord komen veel voor, bijv.: latic = laat ik; stoerfdi = stierft gij;

In het algemeen geven de noten uitsluitel.

Geniet, lezer (en eventueel toeschouwer), van dit allerleukste stukje middeleeuwen, zooals schrijver dezès van het herlezen-na-jaren en zich-er-in-werken genoten heeft!

R.J. SPITZ.

PERSONEN:

Prologhe,

Gloriant, hertogh van Bruyswyck,

Gheraert, shertoghen oem,

[\[4\]](#)

Godevaert,

Die Roede Lioen,

[\[5\]](#)

coninc van Abelant,

Rogier,

Floriant,

Hangdief,

[\[6\]](#)

Florentyn die maghet.

Prologhe:

Ic bidde gode den oversten vader

Dat hi ons moet

[\[7\]](#)

bewaren alle gader.

Heren ende vrouwen, groet ende clene,

Ic bidde u allen int ghemene,

Dat ghi wilt maken een ghestille

[\[8\]](#)

Ende merct daer na diet merken wille.

Men sal u hier spelen een suverlijc

[\[9\]](#)

dinc

Van enen hoghen jonghelinc

Die hertoghe was van Bruyswijc.

Hem dochte dat niemen sijns ghelijc

10

Op eertrike niet vinden en mochte,

Ende sprac uut overmoedege gedochte,

Roemeghe

[\[10\]](#)

worden ende onbekint,

[\[11\]](#)

Daer dicke die menege es bi ghescint.

[\[12\]](#)

Want wie dat hem te hoghe beroemt

[\[13\]](#)

15

Als dan die sake anders coemt

Soe wort hi bi den roeme ghescant:

Alsoe ghevielt desen hoghen wigant:

[\[14\]](#)

Al was hi rike

[\[15\]](#)

ende hoghe gheboren,

Uut groten roem soe quam hem toren.

[\[16\]](#)

20

Om dat hi sprac roemeghe woert,

Wert vrouwe Venus op hem ghestoert,

[\[17\]](#)

Soe dat sijt namaels op hem wrac,

[\[18\]](#)

Die roemeghe worde, die hi sprac,

Alsoe ghi nu hier selt bescouwen.

[\[19\]](#)

25

Daer omme radic heren ende vrouwen,

Dat hem nieman te hoghe en sal beroemen,

Want daer es seldom ere af comen.

[\[20\]](#)

Te hoghen roem en wert nie

[\[21\]](#)

ghepresen.

Nu bidden wi gode, die wert ghesleggen

[\[22\]](#)

30

Ane een cruce om onsen sonden,

Dat wi alle salich werden vonden

Te Josepat in dat soete dal,

Daer God sijn oerdeel besitten

[\[23\]](#)

sal:

Dies biddic Maria der coninghinnen.

35

Nu hoert ende swijcht, wi gaen beghinnen.

Tooneel I

(
Aan het hof te Brunswijk
)

Gheraert, shertoghen oem:

Waer sidi, lieve vrient Godevaert?

Godevaert:

Ic ben hier, heer Gheraert,

Nu segt mi, wats die raet?

[\[24\]](#)

Gheraert:

Godevaert, het en dochte mi niet quaet,

40

Dat ons hertoghe, die hoghe baroen,

Enen huwelijc woude doen

Ende dat hi nemen woude een wijf.

Hi heeft soe scone vromen

[\[25\]](#)

lijf

Ende es een sterc jonc man van daghen:

45

Hadde hi een wijf, si mochte draghen

Kindren, dat ware des lants profijt.

Hets een lantscap groet ende wijt,

Het ware scade, bleeft sonder gheboert.

Daer omme hebbic u gheroepen voert,

50

Dat ghi ons daer toe sout gheraden.

[\[26\]](#)

Godevaert:

Heer Gheraert, dat en mochte niet scaden,

Daer hebbic oec onlancs om ghepeinst.

Maer ic segghe u al ongheveinst,

Heer Gheraert, ghi sijt des hertoghen oem,

55

Daer omme moetti sijns nemen goem

[\[27\]](#)

Meer dan ic ofte die hem niet en bestaet.

[\[28\]](#)

Gheraert:

Wattan,

[\[29\]](#)

Godevaert, ghi moet ons raet

Gheven, hoe dat wi varen

[\[30\]](#)

moghen.

Dlantschap waers

[\[31\]](#)

in goeden hoghen,

[\[32\]](#)

60

Hadde hi een wijf ende kinder daer bi.

Godevaert:

Heer Gheraert, daer omme selen wi ic ende ghi

Onder ons beiden daer na spien.

[\[33\]](#)

Ic weet ons wel na ene te sien

[\[34\]](#)

Die men hem gheven sal herde

[\[35\]](#)

gherne.

65

Dats die coninc van Averno

Heeft een dochter noyael

[\[36\]](#)

ende goet,

Ende die oec draecht enen reinen moet

[\[37\]](#)

Ende hevet enen goeden aert.

Gheraert:

Sekerlijc, heer Godevaert,

70

Die huwelijc dochte mi goet:

Die coninc van Averno es een edel bloet

[\[38\]](#)

Ende die altoes binnen sinen daghen

[\[39\]](#)

Sine wapen eerlijc heeft ghedraghen,

Ende sijn vorders

[\[40\]](#)

van goeder aert.

75

Sekerlike, Godevaert,

Desen huwelijc dochte mi goet ghedaen.

Godevaert:

Laet ons dan toten hertoghe gaen

Ende laet ons hem dit legghen te voren,

[\[41\]](#)

Dan so moghen wi spreken horen,

80

Hoe dat hi beraden

[\[42\]](#)

si.

Nu willen wi gaen ic ende ghi

Ende laet ons horen wat hi seght.

Staet sijn herte daer toe ghewecht,

[\[43\]](#)

So willen wi thuwelijc maken dan.

85

Waer sidi, hertoghe, hoghe gheboren man,

Edel hertoghe van Bruyswijc?

Tooneel II

(

Brunswijk

)

Die hertoghe:

Sijt willecome, oem, sekerlijc

Ende minen lieven vrient Godevaert!

Nu secht mi, lieve oem Gheraert,

U begherte, het sal u gescien.

Gheraert:

Gloriant neve, dat souden wi gherne sien

Dat ghi wout huwelijc doen.

Wi saghent gherne, edel baroen,

Ende oec Bruyswijc u selves lant.

95

Die hertoghe:

Oem Gheraert, hoghe gheboren wigant,

Daer toe en benic noch niet ghestelt.

[\[44\]](#)

Ic bidde u dat ghi mi niet en quelt,

Want daer en willic niet af

[\[45\]](#)

horen

Ic en weet gheen wijf op eerde gheboren

100

Daer ic met woude leiden

[\[46\]](#)

minen tijt.

Gheraert:

Neve, ghi moetet om des lants profijt

Doen alsoe wel als om u selves lijf:

[\[47\]](#)

Ghi selt nemen moeten een wijf,

Neve, om kinder daer van te crighen.

Godevaert:

Nu en canic langher niet gheswighen,

Edel hertoghe, hoghe gheboren baroen,

Ghi moetet om uus lants wille doen

Om kinder te crighene, al

[\[48\]](#)

Geraert seght.

Hets een dinc dat men niet en plegt

[\[49\]](#)

110

Sonder vrouwe te bliven soe groten here.

Ghi souter u lantscap met onteren,

Edel here, stoerfdi sonder gheboert;

[\[50\]](#)

Daer soude op risen

[\[51\]](#)

een groet discoert,

[\[52\]](#)

Elc souts die naeste willen sijn:

[\[53\]](#)

115

Ghi sout beraden

[\[54\]](#)

groten pijn

Den edelen lande van Bruyswijc.

Die hertoghe:

Godevaert, Godevaert, sekerlijc,

Dese redene es te male om niet.

[\[55\]](#)

Mijn herte gheen wijf soe gherne en siet

120

Daer ic om gave een haer.

[\[56\]](#)

In weet gheen wijf, dies werdich waer,

[\[57\]](#)

Dat icse maken soude mijn vrouwe.

Godevaert:

Here, wacht dat u noch niet en rouwe,

Dat ghi spreect dus domme woert.

125

Wort vrouwe Venus op u ghestoert,

Si sal u noch maken mat.

[\[58\]](#)

Gheraert:

Gloriant neve, verstaet wel, dat

Samsoen, die was soe sterc,

Bedroghen wert bider minnen werc,

130

Ende oec Apsloen, die scoen,

[\[59\]](#)

Ende die wise coninc Salomoen

Bleven bi minnen al bedroghen:

Dits emmer waer ende niet gheloghen,

Vrouwenminne brachse tonder.

[\[60\]](#)

135

Die hertoghe:

Seker, oem, dat heeft mi wonder,

[\[61\]](#)

Maer si waren vol gheckerdien.

[\[62\]](#)

Oem Gheraert van Noermandien,

Daer quamen ander saken bi:

Sine waren haers selfs van herten niet vri,

[\[63\]](#)

140

Si bleven aen vrouwen al versmoert.

[\[64\]](#)

Ic en weet gheen wijf van soe hogher gheboert,

Dat icker seker om gave twe peren.

[\[65\]](#)

Gheraert:

Seker, neve, dats niet dan sceren

[\[66\]](#)

Mede te makene, soe wie dat hoerde,

145

Ende ic en hoerde nie soe domme woerde

Spreken enen hoghen man.

Seker, neve, ghi moet nochtan

Huwen om des lants profijt.

Die hertoghe:

Seker, oem, dien tijt

150

En sal nemmermeer man bescouwen,

[\[67\]](#)

Dat ic enech wijf sal trouwen,

Die nu op eertrike leeft

Of die die werelt binnen heeft;

Want ic hebbe soe vromen

[\[68\]](#)

lijf,

155

Soudic dat legghen ane ene wijf,

Soe waric emmer buten kere;

[\[69\]](#)

Ende oec benic soe groten here

Vanden lande van Bruyswijc,

En es gheen wijf op eerde mijns ghelijc.

160

Ic wil bliven mijns selves man.

[\[70\]](#)

Gheraert:

Bi den vader die mi ghewan,

[\[71\]](#)

Nu en hoerdic nie soe domme tale.

Seker, neve, en voeght u niet wale,

Dat ghi den vrouwen spreect soe naer.

[\[72\]](#)

165

Godevaert:

Seker, Gheraert, ghi segt waer:

Den vrouwen heeft hi wel na ghesproken,

Maer het sal noch werden ghewroken,

Dat weetic wel in rechter trouwen;

Een lieflijk aensien

[\[73\]](#)

van eenre vrouwen

170

Sal hem noch duncken medesine.

[\[74\]](#)

Die hertoghe:

Oem Gheraert, bider trouwen mine,

Dat en seldi gheleven

[\[75\]](#)

nemmermeer.

Mijn herte es vaster dan een weer

[\[76\]](#)

Ghestelt al op

[\[77\]](#)

mijn scone lijf.

175

Ic en weet op eertrike gheen wijf,

Die mi dunct dat mijns werdich ware;

Mijn herte dat vliegt ghelijc den are

[\[78\]](#)

Boven alle vrouwen minne.

Soudic dan mijn herte ende vijf sinne

180

Legghen an eens wijfs bedwanc?

[\[79\]](#)

Van gode moetic hebben ondanc

[\[80\]](#)

Of

[\[81\]](#)

dat emmermeer

[\[82\]](#)

ghesciet.

Gheraert:

Gloriant neve, soe waert om niet,

Dat hoeric wel, datter ic om pine.

[\[83\]](#)

185

Maer wacht, dat u noch niet en scine

[\[84\]](#)

Dat ghi spreect dus dommelijc.

TWEEDE BEDRIJF

Tooneel I

(

Aan het hof van Abelant

)

Florentijn die maghet:

Ay, en mach op eertrijc

Mijns ghelijc niet gheboren sijn

Ende die ware vander naturen mijn

190

Ende ghelijc mi van moede!

[\[85\]](#)

Ic en sach nie man soe rijk van goede,

Dien ic woude hebben tot enen man,

Noch amerael

[\[86\]](#)

noch soudan

[\[87\]](#)

Noch nie man soe hoghe gheboren,

195

Die mi van huwelijc leide te voren,

[\[88\]](#)

Dat ic sine minne woude draghen.

[\[89\]](#)

Dier ghelijc hebbic horen ghewaghen

Van enen man in kerstenrijc,

[\[90\]](#)

Ende es hertoghe van Bruyswijc

200

Ende van herten alsoe proeys

[\[91\]](#)

Ende van moede soe aerghelyoes,

[\[92\]](#)

Dat hi oec gheen wijf en mint.

Wi sijn beide ghelijc ghesint,

Dat segt mi mijn herte te voren,

205

Ende onder ene planete gheboren

Ende hebben beide gader ene nature.

Nu salic hem sinden ene figure,

[\[93\]](#)

Een beelde ghemaect na mijn anschijn:

[\[94\]](#)

Eest

[\[95\]](#)

dat wi twee ghelike sijn,

210

Sijn herte sal hem verwandelen

[\[96\]](#)

dan.

Bi minen god Tervogan,

[\[97\]](#)

Ic sal horen wat hi sueght.

[\[98\]](#)

Mijn herte dat staet te hem ghevuecht,

[\[99\]](#)

Om dat hi van herten es soe fier.

215

Waer sidi, mijn bode Rogier?

Comt tote mi, ic hebts te doen.

[\[100\]](#)

Rogier:

O edel vrouwe, bi Mahoen,

[\[101\]](#)

Segt mi wat wildi hebben ghedaen?

Florentijn die maghet:

Rogier, ghi moet haestelec gaen

220

Toten hertoghe van Bruyswijn,

Ende es

[\[102\]](#)

gheleghen in kerstenrijc

Ende es

[\[103\]](#)

gheheten Gloriant.

Ghi selt hem gheven in sine hant

Dese figure den deghen fijn,

[\[104\]](#)

225

Ende segthem dat icse na danschijn

[\[105\]](#)

mijn

Hebbe doen maken wel ghelijc,

Ende dat ghi comt uten rijc

Vander stat van Abelant,

Ende segt oec den hoghen wigant,

[\[106\]](#)

230

Dat ic hem bidde in rechter trouwen,

[\[107\]](#)

Dat hi in deere van allen vrouwen

[\[108\]](#)

Dese figure wille anesien.

Hem sal sere verwonderen van dien,

Wat ic daer met

[\[109\]](#)

menen mach.

235

Ende segt hem, dat ic nie man en sach,

Daer ic mede deilen woude mijn lijf,

[\[110\]](#)

Ende segt hem oec al sonder blijf,

[\[111\]](#)

Dat hi es mijn vader, die hoghe baroen

Van Abelant, die rodelioen,

[\[112\]](#)

240

Ende hoert ende merct ende swijcht ende heelt,

[\[113\]](#)

Ende verstaet wel dat hi u beveelt,

Ende brinct mi die boetscap dan.

Rogier:

Bi minen god Tervogan,

Joncfrouwe, dese boetscap wert ghedaen,

245

Ic wille met haesten daerwert gaen.

Tooneel II

(

Rogier is in Brunswijk aangekomen

)

Rogier:

Mamet ende Apolijn

[\[114\]](#)

Die moeten bewaren die vrouwe mijn,

Die mi heeft ghesent tote hier.

Edel here, ic ben een metselgier

[\[115\]](#)

250

Eender joncfrouwen noyael

[\[116\]](#)

ende goet;

Si bidt u op gherechter oetmoet,

[\[117\]](#)

Dat ghi wilt anscouwen dese figure:

Si es na die scoenste creature

Ghemaect, die men vint in eertrike,

255

Ende haren anscijn alsoe ghelike,

Al waert sijt selve die vrouwe weert;

[\[118\]](#)

Si es van hare doghet vermeert

[\[119\]](#)

Ende oec van haren hoghen moet.

[\[120\]](#)

Die hertoghe:

Metselgier, nu maect mi vroet,

260

Wie es die joncfrou? doet mi becant.

Rogier:

Dats Florentine van Abelant

Die edel joncfrou ende die rike.

Men vint in heydenesse

[\[121\]](#)

niet haers ghelike

Soe noyael noch soe scone van live.

[\[122\]](#)

265

Men vinter in eertrike niet vive

[\[123\]](#)

Die gheliken der vrouwen mijn:

Si en mochte

[\[124\]](#)

niet noyaelder sijn,

Hovescher

[\[125\]](#)

noch bat gheraect,

[\[126\]](#)

Ende van haren live soe volmaect

270

Ende haren moet soe eerlijc dracht;

[\[127\]](#)

En was nie man op eerde verdacht

[\[128\]](#)

Soe rike noch soe hoghe gheboren,

Die hare van minnen leide te voren

[\[129\]](#)

Dat si worden woude sijn wijf.

275

Si heeft te male

[\[130\]](#)

een reine

[\[131\]](#)

lijf

Ende enen vader van hoghen doen,

[\[132\]](#)

Dats van Abelant die rode lioen

Es haer vader, des sijt vroet.

[\[133\]](#)

Die hertoghe:

Du best een bode ghetrouwe ende goet,

280

Dat hoeric herde

[\[134\]](#)

wel ane di.

Nu staet op ende gaet met mi,

Ic sal di wel te ghemake

[\[135\]](#)

doen.

Rogier:

Ic doet gherne, edel baroen.

Die hertoghe:

Nu biddic gode diet wel vermach,

285

Dat hi mi late gheleven

[\[136\]](#)

den dach,

Dat ic dese joncfrou noch anscouwen moet,

[\[137\]](#)

Die mi dese grote vrienſcap doet

Ende heeft mi die figure ghesent,

Dit anſchijn na thare gheprent.

[\[138\]](#)

290

Ay god, ende mach haer anſcijn

Ghelijc deser figure ſijn,

Sone

[\[139\]](#)

saghic op eerde nie haers ghelijc:

Si ware wel weert in Bruſwijc

Te ſine ene vrouwe

[\[140\]](#)

ende ene hertoghinne.

295

God, daer alle doghet es inne,

Die gheve haer altoes goeden morghen.

[\[141\]](#)

Ay god, wat consten

[\[142\]](#)

dracht si verborghen

Int herte, dies benic wijs.

[\[143\]](#)

Si draghet van abelheiden een rijs

[\[144\]](#)

300

Boven alle vrouwen, die ic nie

[\[145\]](#)

sach.

Ay, god die gheve haer goeden dach,

[\[146\]](#)

Die mi ghesent heeft desen pant.

[\[147\]](#)

Rogier:

O hoghe gheboren wigant,

Ic hebbe mine boetscap ane u ghedaen.

305

Nu willic wederkeren gaen

Toter joncfrouwe Florentijn.

Die hertoghe:

Rogier, Rogier, nu soe moetti sijn

Goet ende ghetrouwe in alder stont

Ende draghen enen hoveschen mont;

[\[148\]](#)

310

Wat ghi hoert ende wat ghi siet,

Dat en seldi voerder

[\[149\]](#)

vertrecken niet,

Rogier, dan men u bevelt:

Hi es te prisene

[\[150\]](#)

die wel heelt.

[\[151\]](#)

Lieve Rogier, nu sijt ghetrouwe

315

Ende groet mi sere die scone joncfrouwe

Ende segt hare in ware dinc,

[\[152\]](#)

Dat nie wijf van mi en ontfinc

Groete meer dan si allene.

[\[153\]](#)

Maer om dat si es soe reine

320

Ende soe noyael van haren live,

Soe segt den edelen sconen wive,

Dat si mi houde hare reynecheit

Tot onser beiden salicheit.—

Ic sal hare oec ghestadich

[\[154\]](#)

sijn.

325

Rogier:

O edel here, bi Apolijn,

[\[155\]](#)

Si bat mi uter maten sere,

Dat ic u vraghen soude, edel here,

Of si u nemmermeer

[\[156\]](#)

soude moghen sien.

Die hertoghe:

Rogier, dat sal hare gescien:

330

Eer dat liden

[\[157\]](#)

die seven weken,

Salic die joncfrou sien ende spreken,

Op dat

[\[158\]](#)

mi god behout mijn lijf;

Ende groet mi sere dat edel wijf,

Die god altoes bewaren moet.

335

Rogier:

Nu willic gaen lopen metter spoet.

Mamet ende Apolijn

Ende Mahoen ende Jupetijn,

[\[159\]](#)

Die moeten u gheven goeden dach.

Tooneel III

(
Wederom in Abelant
)

Florentijn die maghet:

Rogier, nu doet mi ghewach:

[\[160\]](#)

340

Hebstu ghesien den hoghen man?

Rogier:

Jaic,

[\[161\]](#)

vrouwe, bi Tervogan,

Hets een man van hogher weerde:

Ic weet wel, dat op die eerde

Sijns ghelike niet en leeft,

345

Noch die werelt binnen en heeft

Van scoenheden noch van hoghen moede.

[\[162\]](#)

Hi es een man van edelen bloede,

Rijc van haven, groet van gheslachte

Ende edel gheboren van groter machte,

350

Ende die oec hout een rikelijc

[\[163\]](#)

hof.

Ic en hoerde nie soe groten lof

Gheven als men gheeft Gloriant.

Hi es te male

[\[164\]](#)

een coen wigant

Ende ontsien van allen man.

355

Florentijn die maghet:

Rogier, Rogier, nu segt mi dan:

Wat groeten heeft hi mi ghesent?

Rogier:

O edel vrouwe wide bekennt,

Hi seide mi in ware dinc,

[\[165\]](#)

Dat nie wijf van hem en ontfinc

360

Groete meer dan ghi allene,

Ende bidt u, edel vrouwe rene,

Dat ghi hem hout u suverheit

Tot uwer beiden salicheit:

Hi sal u oec ghestadich sijn.

365

Florentijn die maghet:

Segt mi, Rogier, bi Apolijn,

En seide hi niet, dat hi mi gerne soude sien?

Rogier:

Jahi,

[\[166\]](#)

vrouwe, dat sal u ghescien:

Noch eer liden seven weken

Sal hi u sien ende daer toe

[\[167\]](#)

spreken:

370

Alsoe seide mi die wigant

Ende ghelovet mi in mine hant

[\[168\]](#)

Ende swoert bi der trouwen sijn.

Florentijn die maghet:

Bi minen god Apolijn,

Na

[\[169\]](#)

dien tijt soe salic wachten.

375

Mocht noch comen na mijn achten,

[\[170\]](#)

Dat mi dat noch mochte ghescien,

Dat ic den hertoghe mochte anesien,

So waric alle sorghen vri.

Rogier, staet op ende gaet met mi:

380

Ghi hebt u boetscap wel bewaert.

[\[171\]](#)

DERDE BEDRIJF

Tooneel I

(
In Brunswijk
)

Gloriant die hertoghe:

Waer sidi, edel oem Gheraert,

Van Normandien hoghe baroen?

Uws raets hebbic nu te wel te doen,

[\[172\]](#)

Edel oem, hoghe wigant.

385

Gheraert:

Wat segdi, neve Gloriant,

Wat sijn die dinghen die u ghebrect?

[\[173\]](#)

Die hertoghe Gloriant:

Edel oem, dat mi int herte stect,

[\[174\]](#)

Dies ic niet langher en can ghehelen.

[\[175\]](#)

Gherechte minne doet mi soe quelen,

[\[176\]](#)

390

Dat mi kosten sal mijn lijf.

Ic minne soe sere een edel wijf,

Dat ic ure no nacht no dach

Gherusten gheslapen niet en mach,

Sent dat ic ierst die minne began.

395

Gheraert:

Dats

[\[177\]](#)

dat ic niet en can

Gheloven, soe wats ghesciet,

Dat u edel herte verdriet

Lijdt om enech wijf die leeft

Of die die werelt binnen heeft:

400

Dies en canic gheloven twint.

[\[178\]](#)

Die hertoghe:

Och edel oem wide bekint,

[\[179\]](#)

Ic lide

[\[180\]](#)

wel ende gheve mi sculdich,

[\[181\]](#)

Dat ic hier voermaels menechfuldich

Dommelike hebbe ghesproken:

405

Edel oem, dat wert nu al ghewroken,

Dat ic sprac die domme woert.

Dies es vrouwe Venus op mi ghestoert

[\[182\]](#)

Ende heeft mi int herte gheraect,

Ende enen dienere der vrouwen ghemaect,

410

Ende leert mi gaen der minnen pas

[\[183\]](#)

.

Gheraert:

Ende hoe willic gheloven das?

Ghi draghet soe hoverdeghen

[\[184\]](#)

moet,

Ghi maket mi ende Godevaerde vroet,

Dat

[\[185\]](#)

gheen wijf op eertrike

415

Soe hoghe gheboren noch soe rike,

Die u dochte dat uws werdich ware;

U herte dat vlieght ghelijc den are

Boven alle minnen crachte.

Het en mach niet comen in u ghedachte,

420

Hets al sceren dat ghi segt.

U herte soe vol hoeverde

[\[186\]](#)

stect:

Die vrouwen en moghen ane u niet winnen.

[\[187\]](#)

Die hertoghe:

Och edel oem, wilt mi versinnen,

[\[188\]](#)

Dat ic soe dommelike sprac,

425

Dat quam daer bi dat mi ghebrac

[\[189\]](#)

Wetentheit

[\[190\]](#)

in rechter trouwen.

[\[191\]](#)

Nu comic te ghenaden

[\[192\]](#)

allen vrouwen

Om ene, die mi quelen doet;

Want herte ende sin, ziele, lijf ende moet

430

Staet al in eenre joncfrouwen ghewelt.

[\[193\]](#)

Gheraert:

Wie es die joncfrou die u dus quelt,

Gloriant neve, laet mi dat weten.

Want ic en can emmer niet

[\[194\]](#)

vergheten

Der hogher woerden die ghi spraect,

435

Ende sidi nu ane ene minne gheraect,

Seker, neve, dat wondert mi.

Seght mi doch, wie se si

Die u herte alsoe beswaert.

Die hertoghe:

Van Normandien oem Gheraert,

440

Si heet Florentijn van Abelant,

Edel oem, coene wigant,

Ende heeft enen vader van hoghen doen,

Dats van Abelant die rode lioen

Es haer vader, des sijt wijs.

445

Gheraert:

Hulpt, here god vanden paradijs,

Neve, hoe mach dat comen bi?

Dat heeft mire herten alte vri,

[\[195\]](#)

Om dat si woent soe verre van hier.

Die hertoghe:

Och, edel oem, der minnen vier

450

Es snelder vele dan enech ghescot.

[\[196\]](#)

Oem Gheraert, bi minen god,

Si heeft mi een saluut

[\[197\]](#)

ghesent

Ende een anschijn na thare gheprent,

Ghelijc den haren ene figure:

[\[198\]](#)

Si es die scoenste creature,

Die leeft onder des hemels trone;

Si ware wel weert te spannen crone,

[\[199\]](#)

Al waert een coninc van Vrankerijc.

[\[200\]](#)

Sie en es gheenre vrouwen ghelijc

460

Die die sonne nu bescijnt.

Al es mijn herte van hare ghepijnt,

[\[201\]](#)

Seker, oem, si eest wel weert,

Si es van hare doghet vermeert

[\[202\]](#)

Ende oec van haren hoghen moet.

465

Och, edel oem, ic maects u vroet,

Minen verborghen heimeliken staet:

Nu biddic u, oem, gheeft mi raet,

Dat ic mijn lief ghewinnen mach.

Gheraert:

Gloriant neve, dien dach

[\[203\]](#)

470

En mach u nemmermeer ghescien:

Ghi moghet wel om een ander sien.

[\[204\]](#)

Ic sal u segghen redene waer bi:

[\[205\]](#)

Die rode lioen, hi es soe vri

[\[206\]](#)

Ende een man van groter machte,

475

Ende die oec haet al ons gheslachte

Boven al die leven op die eerde;

Want ic versloech metten sweerde

Sinen vader voer Abelant,

Ende u vader, die coene wigant,

480

Versloech sinen oem Eysenbaert,

Die vroemste

[\[207\]](#)

man, die nie ghewaert,

[\[208\]](#)

Ende in heydenesse gorde sweert,

[\[209\]](#)

Maer u vader wide vermeert

Sloech hem den hals ontwee.

[\[210\]](#)

485

Noch dede hi hem scade mee,

[\[211\]](#)

Daer hi noit sint omme en loech:

[\[212\]](#)

Twee sijnre moien kindre

[\[213\]](#)

hi versloech

Die uut Antiotsen

[\[214\]](#)

waren gheboren.

Dies heeft die rode lioen noch toren,

[\[215\]](#)

490

Dat wetic wel gewaerlike.

[\[216\]](#)

Al waerdi

[\[217\]](#)

here van al kerstenrike,

Hine gave u sijnre dochter niet.

Die hertoghe:

Bi gode die hem crucen liet,

Oem Gheraert van Normandien, 495

Ende bider maghet sente Marien,

Ic salse hebben of bliven doot,

Al ware hi mijn viant noch alsoe groot,

Ende daer toe van hogher macht:

Behendicheit gaet voer cracht.

[\[218\]](#)

500

Ic sal ghewinnen die vrouwe rene,

Met minen properen live

[\[219\]](#)

allene

Meinicse

[\[220\]](#)

te halene, ans

[\[221\]](#)

mi god.

Gheraert:

Gloriant neve, al sonder spot,

Ende hoe wildi dat leggen an? 505

Die hertoghe:

Dat salic u segghen, edel man

Van Normandien, coene wigant.

Ic sal riden onbekant

[\[222\]](#)

Ghelijc enen ridder van avonturen.

[\[223\]](#)

Der minnen pas moetic besuren:

[\[224\]](#)

510

Dat doet al Florentijn die scone joncfrouwe.

Och, edel oem, nu blijft ghetrouwe

Den goeden lande van Bruyswijk;

Want van vromicheiden uus ghelijc,

Edel oem, nu niet en leeft.

515

Ic bidde u, dat ghi niet en begheeft,

[\[225\]](#)

Ghine sijt ghetrouwe den goeden lande

Ende verwaert

[\[226\]](#)

al omme mijn scande:

Dies biddic u, edel oem Gheraert.

Eest dat ic doot blive op die vaert,

520

Soe es u verstorven

[\[227\]](#)

dlant.

Nu blijf met gode, coene wigant,

Dese vaert moet ghevaren sijn.

[\[228\]](#)

Gheraert:

O Gloriant, neve mijn,

Ic duchte, dat u dese vaert sal rouwen.

525

Men vint soe vele scoender vrouwen

In kerstenheit, hoghe baroen.

Hi es soe fel, die roede lioen,

Ic weet, wel kint hi u gheslachte

Om dwonder, dat u vader wrachte

[\[229\]](#)

530

Voer Abelant onder die sine,

Hi sal u beraden

[\[230\]](#)

pine:

Seker, neve, dit duchtic al.

Die hertoghe:

Nu comer af datter af comen sal,

Dese vaert moet emmer sijn ghedaen.

535

Gheraert:

Soe moetse u te goede vergaen,

Dies biddic gode vanden trone,

[\[231\]](#)

Gloriant neve, dat u god lone!

Nu sijt behindich in uwen raet,

[\[232\]](#)

Ende uwen heimeliken staet

540

En seldi niemen maken cont,

Ende luttel worde in uwen mont

Ende die behindich ende vast;

[\[233\]](#)

Ende als ghi comt daer u herte op rast,

[\[234\]](#)

Tot Florentijn, die vrouwe goet,

545

Soe draght heerlijk

[\[235\]](#)

uwen moet

Ende en sijt emmer te haestich niet;

Eest

[\[236\]](#)

dat ghi comt in enich verdriet,

Doeghet

[\[237\]](#)

mi te wetene, neve mijn,

Ic sal seker u vader sijn

550

Alsoe langhe als mi god behout mijn lijf.

Maer lietti dese vaert een blijf,

[\[238\]](#)

So dadi als die vroede doet.

Die hertoghe:

Nenic, oem, om al dat goet,

Dat die sonne nu mach bescinen,

555

Soene latic niet, ic en sal

[\[239\]](#)

Florentijnen

Bescouwen, dat edel wijf.

Waer es mijn ors

[\[240\]](#)

Vaelentijf?

Ic wil gaen varen metter spoet.

Maer, edel oem, ghetrouwe ende goet,

560

Ic set mijn lant in uwer gheweelt,

[\[241\]](#)

Dat ghijt trouwen bewaren seelt,

Tote dat ic come van Abelant.

Gheraert:

O edel neve Gloriant,

God ons here moet u bewaren

565

Ende altoes in doghden sparen,

[\[242\]](#)

Waerwaert dat ghi u bekeert.

[\[243\]](#)

Tooneel II

(
Voor Abelant
)

Die hertoghe:

Ay god, hoe sere mi die minne leert

Hovescheit,

[\[244\]](#)

dat vindic nu wel.

[\[245\]](#)

Mijn herte stont tot allen vrouwen fel,

[\[246\]](#)

570

Eer ic minnende wert die scone.

Maer nu spannen alle vrouwen crone

In mijn herte: dat doet allene

Florentijn die vrouwe rene,

Die mi leert gaen der minnen ganc.

575

O overste god, die minne u dwanc

[\[247\]](#)

Dat ghi van boven nederquaemt

Ende menschelijc nature anenaemt:

Ane ene maghet, een suver wijf

Onfingdi menschelijc lijf,

580

Dat ghi liet hanghen ane een hout

Sonder verdiente ende buten scout

[\[248\]](#)

Ende u edel herte opbreken,

[\[249\]](#)

Met eenre ghelavie

[\[250\]](#)

al doersteken:

Dat dede al der minnen cracht.

585

Ay god, wat wonder hebdi ghewracht

Ende al uut rechter minnen vloet!

Daer omme die haers sins sijn vroet

[\[251\]](#)

Die en doerven mi begripen

[\[252\]](#)

niet,

Dat mi di minne doet verdriet;

590

Want die minne es soe crechtich

Dat si den starken god almechtich

Vanden hemel neder dede dalen,

Om die scout vore ons te betalen:

[\[253\]](#)

Dat dede al der minnen aert,

595

Dat hi vercoes den edelen bogaert,

Marien, dat edel vat,

Daer in verborghen was die scat,

Die ons allen heeft gecocht

[\[254\]](#)

Ende uter ewegher pinen brocht.

600

O minne, du best een edel cruut,

[\[255\]](#)

Doe best dat alder soetste fruut,

Dat god op eerde nie

[\[256\]](#)

wassen dede.

Nu sie ic Abelant die scone stede

Daer in dat woent die vrouwe mijn.

605

Maer si dunct mi besloten

[\[257\]](#)

sijn:

Hets recht, hets twe uren in der nacht:

Ic soude gheloven dat mense wacht.

[\[258\]](#)

Daer goede hoede es daer es goeden vrede.

Abelant, Abelant, wel soete stede,

610

Na dien dat ic niet inne en mach,

Soe willic beiden

[\[259\]](#)

tote merghen dagh

Ende minen nachtraste

[\[260\]](#)

hier gaen doen,

Ende Vaelentijf sal gaen weiden int groen,

Tote opgaet dat sonneschijn.

615

Tooneel III

(
Voor Abelant; het is dag geworden
)

Florentijn die maghet:

Danc hebbe Mamet ende Apolijn,

Ic sie den valke van hogher aert

Neder dalen in minen bogaert

Daer

[\[261\]](#)

ic soe langhe na hebbe ghewacht;

Hi heeft een teken vore

[\[262\]](#)

hem bracht

620

Daer ane dat ickene kinne;

[\[263\]](#)

Hi es dien ic met trouwen minne:

Dat sie ic wel ane sine ghedaen.

[\[264\]](#)

Nu willickene vriendelijc gaen ontfaen,

Want hi es comen te miere hant,

[\[265\]](#)

625

Een edel valke uut kerstenlant,

Van Bruyswijc die hoghe baroen:

Ic sachen nederbeten

[\[266\]](#)

int groen

Van sinen paerde, die coene wigant.

Sijt willecome, Gloriant!

630

Ghi hebt beseten

[\[267\]](#)

die herte mijn.

Ic sach u onder dat maenschijn

Ende oec verhoerdic

[\[268\]](#)

uwe tale;

Al te hant

[\[269\]](#)

verkindic

[\[270\]](#)

u wale

[\[271\]](#)

Bi den teken, dat ghi daer dracht.

635

Die hertoghe:

O Florentijn, wel scone maght,

Sidi dit, wel edel vrouwe rene,

Soe biddic gode van Nasarene,

Dat hi beware u reine lijf.

O Florentijn, wel scone wijf,

640

Wat hebbic al door u besuert

Ende mi gheaventuert,

[\[272\]](#)

Eer ic hier comen ben in dlant!

Florentijn die maghet:

O edel hertoghe Gloriant,

Ghi sijt mi groet willecome!

645

Ghi moghes

[\[273\]](#)

wel draghen uwen roeme,

Dat ic op eerde nie man en sach

Die mijn herte verhoghen

[\[274\]](#)

mach

Meer dan ghi, hoghe baroen.

Maer wijst

[\[275\]](#)

mijn vader, die roede lioen,

650

Dat wi hier beide vergadert sijn,

Bi minen god Apolijn,

Onser beider lijf dat ware verloren!

Die hertoghe:

God, die van der maghet was gheboren,

Moet onser beider hoeder sijn,

655

O uutvercoren Florentijn,

Spieghel boven alle wiven,

Saelt verloren moeten bliven

Dat ic hebbe doer

[\[276\]](#)

u ghedaen?

Ic hebbe mijn lantscap laten staen

660

Om u te spreken, vrouwe rene,

Ende come al dus ghedoelt allene

Ghelijc enen aermen knecht.

Florentijn die maghet:

O Gloriant, dat ware onrecht,

Bi minen god Tervogan,

665

Hets recht, wie enen doeghden an

[\[277\]](#)

Ende in rechter trouwen mint,

Dat hi troest daer af

[\[278\]](#)

ghewint,

Also ic van u hebbe ghedaen.

Nu seldi oec van mi ontfaen

670

Al dat u edel herte begheert

In reinen aerde,

[\[279\]](#)

ridder weert,

Al sonder eneghe doerpernie.

[\[280\]](#)

Die hertoghe:

Bi der maghet sente Marie,

Florentijn wel suverlike,

675

Om al dat goet van eertrike

En dadic u ghene doerperheit.

Maer, edel wijf, maeckt u bereit

Met mi te Bruyswijc te varen,

Want hier en es gheen langher sparen.

[\[281\]](#)

680

Vernaemt uw vader, die roede Hoen,

Hi soude ons beiden lachter

[\[282\]](#)

doen:

Soe bleven wi ewelijc ghescant.

[\[283\]](#)

Florentijn die maghet:

O edel hertoghe Gloriant,

Bruyswijc soudic gherne besien:

685

Mochte mi dat met trouwen ghescien,

So woudic varen daer ghijs begheert.

Die hertoghe:

O Florentijn vrouwe weert,

Die ic boven alle vrouwen minne,

Ic sal u maken hertoghinne

690

Van Bruyswijc, den goeden lande:

Dies settic u mine trouwe te pande,

Edel wijf van hogher aert.

Florentijn die maghet:

Soe salic met u bestaen die vaert,

[\[284\]](#)

Boven alle man, die leven mach,

695

Of die ic met oghen nie ghesach,

Edel hertoghe, hoghe baroen.

Nu laet ons hier nedersitten int groen

Tote nedergaet dat maenschijn;

Dan selense alle gader slapen sijn,

700

Die te mijns vader hove behoren,

Dan moghen wi sonder toren

[\[285\]](#)

Varen sonder yemens ghemoet.

[\[286\]](#)

Die hertoghe:

O edel wijf, het dunct mi oec goet,

Want die vaec gaet mi soe an,

705

Dat ic niet langher ghestaen

[\[287\]](#)

en can,

Ic moet emmer legghen mijn hoet

[\[288\]](#)

Florentijn die maghet:

Soe legghet dan neder in minen scoet

Ende slaept, hoghe gheboren wigant:

Dan selen wi rumen

[\[289\]](#)

Abelant.

710

VIERDE BEDRIJF

Tooneel I

(

Op het kasteel te Abelant

)

Floerant des roede-lions neve: [\[290\]](#)

Hulpe, Mamet ende Apolijn,

Hoe es die joncfrou Florentijn

Alsoe dommelijc ghesint?

En wert nie man van hare ghemint

Die in heydenesse mochte spannen crone,

715

Soe hoghe gheboren noch soe scoene,

Dat si haer herte daer woude legghen an,

Ende mint nu enen kerstenen man

Ende wilt met hem rumen dlant!

Soe blijft si ewelijc ghescant,

720

Eest dat ic swighe hier van.

Bi minen god Tervogan,

Nenic, ic saelt segghen haren vader,

Want ict ghesien hebbe al gader.

[\[291\]](#)

Waer sidi, hoghe gheboren baroen

725

Van Abelant, heer roede lioen?

Staet op, hoghe gheboren man,

Doet haestelijc u cleder an,

Ghi selt vernemen, dies ghi niet en wet.

[\[292\]](#)

Tooneel II

Die roede lioen:

Nu benic hier al onghelet:

[\[293\]](#)

730

Floerant neve, wat saels ghescien?

Floerant:

O edel oem, ic hebbe ghesien

Wonder

[\[294\]](#)

ane Florentine die scoene,

Die met rechten mochte dragen crone

Voer Babeloen den soudaen.

[\[295\]](#)

735

Si leghet aerm ende aerm bevaen

In ghenen boegaert, coene wigant,

Met enen man uut kerstenlant,

Van Bruyswijn den hertoghe vri.

Ic salse u wisen, comt met mi,

740

Edel wigant, wide vermeert,

Want ic hebbe hem ghestolen sijn sweert,

Daer hi legghet bi dat edel wijf,

Ende sijn ors, dat heet Vaelentijn,

Dat hebbic hem heymelijc ghenomen.

745

Uut Bruyswijn soe es hi comen

Ende es een hertoghe daer van.

Nu siet, hoghe gheboren man,

Waer dat hi legghet in haren scoet.

Die roede lioen:

Ay, dat heeft mi wonder groet

750

Van mijnder dochter Florentijn.

En was nie soe edelen Serrasijn

[297]

Daer si haer herte wilde legghen an,

Ende legghet nu met een kerstenen man,

Die niet en es van onser wet

[298]

755

Ay, waer toe si haer heeft gheset

[\[299\]](#)

Ende alsoe jammerlijc ghescant!

Bi minen god Tervogant,

Si sal daer omme berren

[\[300\]](#)

in een vier,

[\[301\]](#)

Ende die hertoghe en sal niet van hier

760

Mi ontriden,

[\[302\]](#)

ic en salne

[\[303\]](#)

vanghen

Ende ane enen boom doen hanghen,

Bi minen god Apolijn.

Gawi,

[\[304\]](#)

Floerant neve mijn,

Ende laet ons vanghen den hoghen baroen!

765

Floerant:

O edel oem, dat hebben wi goet te doen,

[\[305\]](#)

Want hi es van wapen bloet.

[\[306\]](#)

Tooneel III

(

Abelant; buiten bij de gelieven

)

Floerant:

Staet op, hoghe gheboren ghenoot

[\[307\]](#)

Van Bruyswijc, coene wigant!

Ghi selt besitten Abelant,

770

Die soete stede, dat scoene juweel;

Daer staet verborghen een casteel,

Daer seldi werden casteleyn.

[\[308\]](#)

Het staet op soe scoene pleyn,

Dat men dies ghelike niet en vint.

775

Die hertoghe:

Van gode so moetti sijn ghescint,

Fel

[\[309\]](#)

Sarrasijn, vul keitijf!

[\[310\]](#)

Bi mijnder wet, het cost u dlijf,

Dat ghi mi heden quaemt soe bi.

Floerant:

O edel here, van herten vri,

780

Laet sinken uwen hoghen moet:

Hoghen roem en was noit goet.

Want ghi moet verwonnen bliven,

Ende daer toe

[\[311\]](#)

sal men u ontliven,

Want ghi hebt die doet verdient.

785

Die hertoghe:

Ay mi, dit spel es mi ontsient,

[\[312\]](#)

Want ic hebbe mijn sweert verloren.

God, die van der maghet was gheboren,

Moeten

[\[313\]](#)

bedroeven, diet mi nam

Ende al heimelijc tot mi quam,

790

Daer ic in groter vrouden

[\[314\]](#)

lach.

Met rechten ic dat wel claghen mach

Dat ic verloren hebbe minen Brant.

[\[315\]](#)

Bi mijnder trouwen, haddicken in mijn hant,

Ghine sout mi niet vangen, fel keitijf!

795

Die roede lioen:

Her hertoghe, laet dese worden een blijf,

[\[316\]](#)

Uwen overmoet wert nu ghevelt.

[\[317\]](#)

Ic mene dat ghijt becopen selt,

Dat u vorders

[\[318\]](#)

hebben ghedaen.

Voer Abelant sachic verslaen

800

Minen vader van uwer partien:

[\[319\]](#)

Dat dede Gheraert van Normandien,

Versloech den lieven vader mijn,

Ende u vader, bi Apolijn,

Versloech minen oem Eysenbaert

805

Ende twee ridders van hogher aert,—

Mijnder moiën kinder,

[\[320\]](#)

als ghi moghet horen,

Uut Antiotsen waren si gheboren,—

Versloech u vader met sijnder ghewelt:

Ic mene, dat ghijt becopen selt,

810

Bi minen god Apolijn,

Ende mine dochter Florentijn

Salic leveren doen den brant.

[\[321\]](#)

Die hertoghe:

Och edel here van Abelant,

Doet met mi dat ghi begheert;

815

Maer Florentijn, die es wel weert

Te draghen crone voer elken man;

Want biden vader, die mi ghewan,

Si heeft te male

[\[322\]](#)

een reine lijf,

Si en was noch noit niemans wijf,

820

Dat wetic wel, te gheenre ure,

Si es ene edel creature:

Sijt haers ghenadich, hoghe baroen!

Die roede lioen:

Bi minen groten god Mahoen,

Dan

[\[323\]](#)

lietic om al die werelt niet:

825

Si sal daer omme berren, wats gesciet,

Dat sie nie

[\[324\]](#)

groete van u ontfinc.

Tooneel IV

(

In Gloriant's kerker

)

Die hertoghe:

Ay, gheweldich hemels coninc,

Nu bewaert dat edel wijf;

Al eest

[\[325\]](#)

dat ic verliese mijn lijf,

830

Bewaert die scoene Florentijn:

Dies biddic u, werde sceppere mijn,

Dat si die doot mach ontgaen

Ende kerstenheit moet ontfaen;

[\[326\]](#)

Dies biddic u, moeder ende maeght,

835

Want si een reine herte draeght,

Ende heeft te male ene edel nature,

Moeder gods, bewaert die scoene creature;

Dies biddic u, god, doer uwen oetmoet,

[\[327\]](#)

Want gherechte minne ons beiden doet,

840

Dat wi sijn in dit verdriet.

Ay god, nu en wilt vergheten niet,

Dat u die minne daer toe dwanc,

Dat ghi ane ene wigaertranc

[\[328\]](#)

Ontfinc menschelijc nature:

845

Dat was Maria, die maghet pure,

Die u ontfinc in reinen live,

Dat noit en ghesciede ghenen wive,

Ende maghdelijc ter werelt bracht:

Dat dede al die minne cracht;

850

Ende daer na stoerfdi die bitter doot,

Om ons te bringhen in vrouden groet:

So brinct mi noch uut desen prisoene.

Tooneel V

(

In Florentijns kerker

)

Florentijn die maghet:

Waer sidi, Rogier, deghen

[\[329\]](#)

coene,

Mijn lieve vrient ende ghetrouwe?

855

Rogier:

Ic ben hier, wel edel vrouwe.

Nu seght mi, wats die raet?

[\[330\]](#)

Florentijn die maghet:

Ay Rogier, al minen toeverlaet

Die steet al te male ane di.

Och lieve Rogier, nu segt mi:

860

Wat seet

[\[331\]](#)

mijn vader, die hoghe baroen?

Rogier:

Och edel vrouwe, bi Mahoen,

Hi heeft ghesworen op sinen tant,

[\[332\]](#)

Dat hi sal hanghen den hoghen wigant

Ende u leveren sal ten viere:

865

Dat heeft hi gheswoeren alsoe diere,

[\[333\]](#)

Dat mens hem wel gheloeven mach.

Dies en benic ure noch nacht no dach

Sonder droefheit, edel vrouwe.

Florentijn die maghet:

Och edel Rogier, nu sijt ghetrouwe,

870

Want ghi hebbes wel die macht:

[\[334\]](#)

Ic weet wel, dat ghi den kerker wacht,

[\[335\]](#)

Daer die hertoghe in leghet ghevaen.

[\[336\]](#)

Nu wilt hem in staden staen,

[\[337\]](#)

Dat hi behouden mach sijn lijf.

875

Rogier:

Och edel uutvercoren wijf,

Doe ic dat, soe ben ic doet,

Al die werelt van goude roet

En sal mi connen ghehulpen niet.

[\[338\]](#)

Florentijn die maghet:

Rogier, hulpt mi uut mijn verdriet

880

Ende oec den hertoghe Gloriant,

Dan selen wi rumen Abelant

Ten lande wert

[\[339\]](#)

van Bruyswijk.

Rogier, ic ghelove

[\[340\]](#)

u sekerlijc,

Ic sal ewelijc sijn u vrient.

885

Rogier:

Och edel vrouwe, dies hebdi wel verdient

Over

[\[341\]](#)

meneghen tijt hier te voren.

U vader hadde eens mijn doot ghesworen,

Doen waerdi al minen toeverlaet.

Ach, nu dadic als een quaet,

[\[342\]](#)

890

Soudic dies al nu vergheten;

Al soudic in vieren werden ghespleten,

Ic sal u hulpen, wel edel wijf,

Dat ghi behouden selt u lijf

Ende oec die hertoghe van Bruyswijc,

895

Want hi ontfinc mi soe vriendelijc,

Doen ic hem van u die boetscap bracht,

Ic sal daer om pinen

[\[343\]](#)

dach ende nacht,

[\[344\]](#)

Edel vrouwe van herten reen,

Ic sal ontsluten die kerker steen

[\[345\]](#)

900

Ende verloessen die hoghe wigant.

Tooneel VI

(

Wederom bij Gloriant's kerker

)

Rogier:

Waer sidi, her Gloriant,

Edel hertoghe, hoghe baroen?

Comt uut desen swaren prisoen,

Want alle die slote sijn ontdaen.

[\[346\]](#)

905

Die hertoghe:

Wi heeft mi dese gratie

[\[347\]](#)

gedaen?

Rogier vrient, berecht mi dat.

[\[348\]](#)

Rogier:

Florentijn dies mi bat,

[\[349\]](#)

Dat ic u hulpe uut uwen verdriet.

Die hertoghe:

Ay, god die hem crucen liet,

910

Die moets hebben lof ende danc,

Dat ic ben uut desen swaren stanc,

Daer ic soe langhe in hebbe ghesijn.

Nu segt mi: waer es Florentijn,

Die overscoene creature?

915

Rogier:

O edel here, si leghet tusschen vier muren

Ghesloten ende vaste ghevaen;

Te hare soe en mach niemant gaen,

Want haer vader wiltse ontliven.

Die hertoghe:

Dien wille sal achterbliven,

[\[350\]](#)

920

Op dat

[\[351\]](#)

mi god behout mijn lijf;

[\[352\]](#)

Ic sal verlossen dat edel wijf,

Eer ic scheden sal van hier.

Och, haddic minen desterier

[\[353\]](#)

Valantijf metter hant

925

Ende mijn sweert, den goeden Brant,

Soe wildic Florentijnen halen

Ende den roedenloen betalen

Sijn huushure, in rechter trouwen!

[\[354\]](#)

Het sal hem sekerlike rouwen,

930

Dat hise soe jammerlijc hout ghevaen.

Rogier:

Here, ic wijls u te hulpen staen

[\[355\]](#)

Ende met u varen uten lande.

Mamet willic doen die scande,

Dat ic wille kerstenheit nemen an.

[\[356\]](#)

935

Nu siet hier, hoghe gheboren man,

Valantijf, u goede paert,

Ende uwen Brant, dat goede swaert,

Daer u herte soe sere op rast.

[\[357\]](#)

Die hertoghe:

Ay, nu haddic minen last,

[\[358\]](#)

940

Haddic Florentijne die scoene.

Lieve Rogier, dat god u loene,

Nu wijst mi die kerkersteen,

Daer in dat leghet die maghet reen,

Ic salne ontsluten ende ontdoen,

945

Ende werdes gheware die roedelioen,

Seker, ic gheve hem sijn payment.

[\[359\]](#)

Rogier:

Ay here, soe waren wi ghescent,

Worde

[\[360\]](#)

dit hof met allen

[\[361\]](#)

ghestoert.

[\[362\]](#)

Ic sal ons vele bat

[\[363\]](#)

hulpen voert:

950

Ghi selt hier houden

[\[364\]](#)

in dit groen,

Ende ic sal gaen ten roedenlioen

Ende sal hem segghen ende maken vroet,

Dat hi morghen metter spoet

Florentijn, dat edel wijf,

955

Sal doen dooden ende nemen dlijf:

Dies salic hem maken wijs,

Ende ghi selt hier houden in dit rijs

[\[365\]](#)

Ende emmer seldi op die waerden

[\[366\]](#)

sijn.

Als men uutbrinct

[\[367\]](#)

Florentijn

960

Ende mense ontliven sal,

Dan seldi comen over al

[\[368\]](#)

Ghereden, hoghe gheboren wigant.

Bi minen god Tervogant,

[\[369\]](#)

Ic sal u ter hulpen staen.

965

Ghi selt steken ende ic sal slaen,

Ende god sal in onser hulpen sijn:

Aldus selen wi Florentijn

Verlossen, dat edel wijf.

Die hertoghe:

Rogier, het sal mi kosten dlijf,

970

Ofte ic bringse uut hare noet.

Nu gaet henen met haesten groet.

Ic sal hier bliven in dit foreest.

[\[370\]](#)

Ay vader, sone ende heilich geest,

Nu moetti

[\[371\]](#)

bewaren Florentijn.

975

VIJFDE BEDRIJF

Tooneel I

(Abelant; in of voor het kasteel

)

Rogier:

O Mamet ende Apolijn

Ende Mahoen ende Tervogant,

Edel here van Abelant,

Die moeten u gheven goeden dach.

Die roede lioen:

Rogier, nu doet mi ghewach:

[\[372\]](#)

980

Hoe salic varen met Gloriant?

[\[373\]](#)

Rogier:

Edel here van Abelant,

Dat salic u segghen ende maken vroet,

Dat ghi morgen metter spoet

Florentijn, dat felle wijf,

985

Dooden selt ende nemen dlijf,

Want si hevet wel verboert,

[\[374\]](#)

Also men recht na rechte coert,

[\[375\]](#)

Want si heeft onse gode ghescant;

Ende dan

[\[376\]](#)

seldi Gloriant

990

Hanghen doen ane enen boem.

Want vernaemt Gheraert sijn oem,

Dat hi hier ghevanghen legghet,

Here, voer waer si u gheseghet,

Soe sal hi comen met groter cracht

995

Ende met al sijnder macht

Ende sal ons doen grote pijn:

Daer omme duncket mi dbeste sijn

Dat ghise beide ontliven doet.

Die roede lioen:

Rogier, desen raet dunct mi goet.

1000

Nu en willic beiden

[\[377\]](#)

dach noch ure.

Gaet henen, haelt mi die scoene figure,

[\[378\]](#)

Florentijn, die felle pute,

[\[379\]](#)

Ic salse doen leiden ter poerten ute

Ende doen haer thoeft afslaen.

1005

Rogier:

Here, dit dunct mi dbeste ghedaen.

Ic salse halen, bi Apolijn.

Tooneel II

(Florentijns kerker)

Waer sidi, scoene Florentijn?

Ghi moet gaen voer den hoghen baroen,

Uwen vader, den roedenlioen.

1010

Hi wilt met u justicie houden

Ende meint,

[\[380\]](#)

dat u sal werden vergouden,

[\[381\]](#)

Dat ghi sine gode hebt ghescant

Ende dat ghi bi Gloriant

Hebt gheslapen, vri

[\[382\]](#)

edel wijf.

1015

Dat sal u kosten u edel lijf,

Want hi hevet soe dier

[\[383\]](#)

ghesworen.

Florentijn die maghet:

God, die vander maghet was gheboren!

[\[384\]](#)

Ende sijn voetsel van haer soeghede,

[\[385\]](#)

Ende daer na dat hi ghedoeghede,

1020

Datten die felle joden vinghen,

Ende aen een cruce hinghen,

Daer hi an sterf

[\[386\]](#)

die bitter doot,

Om ons te bringhen in vrouden groet,

Die moet mine ziele ghenadich sijn.

1025

Tooneel III

(Plaats voor de terechtstelling)

[\[387\]](#)

Die roede lioen:

Nu segt mi, dochter Florentijn.

Wie mach u hier toe hebben bracht,

Dat ghi sijt aldus bedacht

[\[388\]](#)

Ende aenbedt enen vremden god

Ende maect met onsen goden u spot,

1030

Ende mint daer toe enen kerstenman?

Bi minen god Tervogan,

Ghi selt daer omme uw lijf verliesen.

Florentijn die maghet:

Vader, die doot willic gherne kiezen

Om den ghenen, diese door

[\[389\]](#)

mi ontfinc

1035

Ende naect ane een cruce hinc

Met sinen aermen wide ontdaen

[\[390\]](#)

Ende liet hem hande ende voete doerslaen

Met plompen

[\[391\]](#)

naghelen drie.

Ghewarich

[\[392\]](#)

god, so moetti mie

1040

Bescermen vander hellen brant,

Ende bewaert den hertoghe Gloriant,

Want hi es in pinen groot.

O edel hoghe gheboren ghenoot,

[\[393\]](#)

Hoe gherne haddic u noch ghesien!

1045

Maer en mach mi niet ghescien,

Dat doet mijnre herten alte wee.

De hangdief: (*de beul*)

Dien moghdi scouwen nemmermee,

[\[394\]](#)

Hoghe gheboren edel wijf,

Want ic u nu sal nemen dlijf,

1050

Dat deert sere die herte mijn.

Och edel joncfrouwe Florentijn,

Waer toe hebdi u gheset?

[\[395\]](#)

Woudi noch anebeden Mamet,

Ghi sout noch wel u lijf behouden,

1055

Het comt al touwe bi uwen scouden,

[\[396\]](#)

Dat ghi onsen gode aldus blameert

[\[397\]](#)

Ende u selven scandeleert

[\[398\]](#)

Ende ghi

[\[399\]](#)

hoghe gheboren sijt.

Die roedelioen:

Ghi gheeft haer alte langhe respijt.

[\[400\]](#)

Haestu ende slaet haer af thoet,

Want hare mesdaet es so groet,

Al die werelt en halpe hare niet.

Tooneel IV

(Als tooneel III)

Die hertoghe:

Bi gode die hem crucen liet,

Dan sal niet wesen, fel tierant!

1065

Van gode moetti sijn ghescant

Dat ghi sijt soe putertier.

[\[401\]](#)

Ter quader tijt maect u van hier,

[\[402\]](#)

Of die duvel sal uws wouden,

[\[403\]](#)

Ende Florentijn sal haer lijf behouden

1070

Ende tuwer scande mijn eyghen

[\[404\]](#)

sijn.

O uutvercoren Florentijn!

Van deser doot sidi vri:

Dies danct der werder maghet Mari

Ende Rogier, den coenen wigant.

1075

Florentijn die maghet:

Och edel hertoghe Gloriant,

Ic dancs gode van den troene,

[\[405\]](#)

Dat mi ghevallen es soe scoene,

[\[406\]](#)

Ende daer naest u ende Rogier.

Och edel here, laet ons van hier

1080

Trecken, hoghe gheboren man.

Die hertoghe:

Florentijn, nu varen wi dan

Te minen lande van Bruyswijk.

Mijn herte staet in vrouwen rijc.

Tooneel V

(Brunswijk)

Die hertoghe:

Edel wijf van hogher aert,

1085

Nu sie ic den edelen boegaert,

Bruyswijn dat goede lant.

O edel oem, coene wigant,

Van Noermandien hoghe baroen,

Nu laet die poerte wide ontdoen

1090

Ende laetse incomen met bliden sinne,

Die ic met al miere herten minne,

Van Abelant die scoene Florentijn.

Gheraert:

O Gloriant, neve mijn,

Sijt willecome op desen dach,

1095

Ende Florentijn, die ic nie en sach

Meer

[\[407\]](#)

dan nu te deser tijt.

Mijn herte wert mi van vrouwen wijt

Dat ic u

[\[408\]](#)

sie met ghesonden live

Comen metten edelen wive.

1100

Nu segt mi: hoe voerdi

[\[409\]](#)

in Abelant?

Die hertoghe:

Och edel oem, coene wigant,

Al slapende wardic daer ghevaen

Ende in enen kerker ghedaen,

Daer mi met rechte uut mocht verlanghen,

1105

Want aderen, padden ende slanghen

Waren daer mijn naeste ghebueren.

Maer god, die gaf mi avonture,

[\[410\]](#)

Bi vriende hulpe, bi goeden rade,

Dat ic ben comen sonder scade,

1110

Uut den vangnesse

[\[411\]](#)

swaer.

Het en quam nie man in selken vaer,

[\[412\]](#)

Maer die minne vanden edelen wive

Hielt mi altoes te live,

[\[413\]](#)

Dat ic hoepte, het soude beter werden.

Aldus hebbic met volherden

Ghewonnen daer mijn herte op rast.

[\[414\]](#)

Gheraert:

Gloriant neve, ghi hebt ghepast

[\[415\]](#)

Der minnen boegaert leren bouwen.

Maer doch en derft

[\[416\]](#)

u niet rouwen,

Al eest u worden een deel te suere:

[\[417\]](#)

Ghi brinct hier ene scoene creature,

Die oec niet edelre en mochte sijn;

Als es haer vader een Sarrasijn,

Hi es een hoghe gheboren man,

Want van Babeloen die soudan

Was sijn vader, dies benic vroeder,

[\[418\]](#)

Ende des heren dochter was sijn moeder

Van Antioetsen, des benic wijs,

Ende oec heeft haer vader den prijs

[\[419\]](#)

Voer ende na

[\[420\]](#)

in tkerstenrijc,

Sone es van vromichede sijns ghelijc

[\[421\]](#)

In heydenesse die wapen draght;

Daer om was ic van u versacht,

[\[422\]](#)

Dat u ten quaden soude vergaen.

1135

Maer ghi hebt wel ghedaen:

Met volherden

[\[423\]](#)

hebdi verwonnen.

En dochte oec gheen dinc begonnen,

[\[424\]](#)

Dat men niet volherden en wille.

Nu swicht ende maect een ghestille!

[\[425\]](#)

1140

Dit voerspel es ghedaen,

Men sal u ene sotternie spelen gaen.

[\[426\]](#)

Het abel spel van Gloriant werd na ongeveer

500 jaar voor het eerst weder opgevoerd door

"

Die Ghesellen van den Spele

," onder leiding

van Eduard Veterman in den stadsschouwburg

te Leiden op 25 October 1920 met de

volgende bezetting:

Prologhe	Otto Koch
Gloriant	Eduard Veterman
Gheraert	Jan van der Linden
Rogier	Johan Carpentier Alting
Godevaert	} Otto Koch
Roedelioen	
Floerant	} Leonard Roggeveen
Hangdief	
Florentijn	Mien Tels

VOETNOTEN:

[1]

Groningen 1875

[2]

Zie de aantekening aan het eind van het stuk.

[3]

Haarlem 1887; blz 520.

[4]

oom

[5]

De roode leeuw

[6]

beul.

[7]

moge

[8]

stilte

[9]

fijn, keurig

[10]

bluffende

[11]

stuursch, onvriendelijk

[12]

ten verderve gevoerd

[13]

hem beroemen = pochen; "roem" in vs. 17 = bluf

[14]

ridder, held

[15]

machtig

[16]

verdriet.

[17]

verstoord, boos. Let op het anachronisme van "Vrouw Venus"! (Zie de inleiding).

[18]

wreekte

[19]

aanschouwen

[20]

af = van

[21]

nooit

[22]

geslagen

[23]

houden

[24]

wat is er?

[25]

dapper, flink

[26]

raad geven

[27]

goem nemen = acht slaan (op), zorg dragen (voor)

[28]

bestaan = verwant zijn met

[29]

welnu

[30]

te werk gaan

[31]

waers = zou daarover zijn

[32]

in blijdschap

[33]

spieden, omzien

[34]

ik weet dicht in onze nabijheid wel een te vinden

[35]

zeer.

[36]

kuisch, edel

[37]

gemoed, draecht = heeft

[38]

geslacht

[39]

in zijn leven

[40]

voorouders

[41]

voorstellen

[42]

gezind

[43]

gericht

[44]

geneigd

[45]

zie vs. 28.

[46]

doorbrengen

[47]

hier leven

[48]

als

[49]

pleegt = gewoon is

[50]

stierft gij zonder kroost na te laten

[51]

ontstaan

[52]

oneenigheid

[53]

Elk zou de naaste willen zijn (om den troon te erven).

[54]

berokkenen

[55]

Dit gepraat is absoluut nutteloos

[56]

een zier

[57]

iets waardig zijn, oudtijds met 2en naamval

[58]

mat zetten, overwinnen, verslaan

[59]

de schoone Absalon

[60]

ten onder

[61]

dat verwondert mij

[62]

dwaasheden

[63]

"zij bleven zich zelf met"

[64]

bedwelmd door.

[65]

vergel. vs. 121.

[66]

scherts; versta dit vers en het volgende aldus: wie uw woorden hoorde, zou ze met ernstig nemen

[67]

aanschouwen, dus hier, beleven

[68]

zie vs. 44.

[69]

dan was ik heelemaal mijn verstand kwijt

[70]

versta ongetrouwd, "mijn eigen baas"

[71]

gewon, verwekte

[72]

te na spreken, kwaad spreken van.

[73]

aangezien worden door een vrouw, dus blik van e.v.

[74]

medicijn

[75]

beleven

[76]

verdedigingswerk, bolwerk

[77]

opgesteld rondom

[78]

adelaar

[79]

onder het gezag van een vrouw stellen

[80]

ondanc hebben = vervloekt zijn

[81]

indien

[82]

ooit

[83]

moeite doe

[84]

blijke.

[85]

zie vs. 68;

[86]

emir

[87]

sultan

[88]

zie vs. 79;

[89]

dat ik door hem bemind zou willen worden

[90]

het gebied der Christenen

[91]

stoutmoedig

[92]

fransch: orgueilleux = trotsch

[93]

portret

[94]

gelaat

[95]

Is het.

[96]

veranderen

[97]

Naar middeleeuwsche meening een Saraceensche godheid; van de Mohammedaansche theologie had de schrijver niet veel idee (zie de inleiding). Tervogan is vermoedelijk een verbastering van een Latijnschen bijnaam van Mercurius

[98]

zegt

[99]

gericht. Moltzer leest hier de rijmwoorden: seght: gewecht (zie vs. 84).

[100]

Ik heb het noodig

[101]

Mohammed (zie de inleiding)

[102]

en het is (het land)

[103]

hij is (de man)

[104]

den edelen ridder, held

[105]

't aanschijn = 't gezicht

[106]

zie vs. 18

[107]

met oprechte trouw; veel gebruikte stoplap

[108]

ter wille van de eer van alle vrouwen.

[109]

daarmee

[110]

leven

[111]

"zonder mankeeren" (stoplap)

[112]

"De Roode Leeuw"

[113]

v. helen = verbergen, geheim houden

[114]

Apolijn, verbastering van Apollo, hier ook al weer als Saraceensche afgod voorgesteld (zie vs. 212)

[115]

Fr. messagier = boodschapper, bode

[116]

zie vs 67

[\[117\]](#)

Zij bidt U op hoop van genade.

[\[118\]](#)

de edele vrouw

[\[119\]](#)

vermaard door haar deugd

[\[120\]](#)

zie vs. 68 en 191: hoghen moet = trots

[\[121\]](#)

het gebied der heidenen

[\[122\]](#)

lijf is hier: lichaam

[\[123\]](#)

vijf

[\[124\]](#)

kon

[\[125\]](#)

hoofsch, welgemanierd, fijn

[\[126\]](#)

bat = beter; comparatief van: wel gheraect = voortreffelijk; lijf in het volgende vs: zie vs. 265

[\[127\]](#)

die zulk een edel gemoed heeft

[\[128\]](#)

uitgedacht, versta: denkbaar, te vinden

[\[129\]](#)

zie vs. 79 en 196;

[\[130\]](#)

absoluut

[\[131\]](#)

kuisch

[\[132\]](#)

van hoge positie, van groote macht

[\[133\]](#)

wees daar zeker van (stoplep).

[\[134\]](#)

zeer

[\[135\]](#)

doen uitrusten, goed ontvangen

[\[136\]](#)

zie vs. 173

[\[137\]](#)

moge

[138]

gedrukt

[139]

Sone saghic ... nie = zoo zag ik nooit

[140]

vorstin

[141]

in het algemeen: geluk

[142]

goede eigenschappen, begaafdheden

[143]

daarvan ben ik overtuigd

[144]

zij draagt een tak ("de eerepalm") van bevalligheden

[145]

ooit

[146]

vergelijk vs. 297

[147]

schat.

[148]

uw woorden wèl weten te kiezen

[149]

verder

[150]

te prijzen

[151]

verbergt

[152]

in waarheid (stoplap)

[153]

behalve zij

[154]

getrouw

[155]

zie vs. 247;

[156]

nooit

[157]

voorbijgaan.

[158]

indien

[159]

Jupiter; zie de noten bij de andere godennamen en de inleiding

[160]

gewach doen = gewagen, vermelden

[161]

ja ik

[162]

hier: edel en trotsch gemoed

[163]

rijk, aanzienlijk

[164]

absoluut, geheel en al.

[165]

zie vs. 317.

[166]

Ja hij, vergel vs 342.

[167]

ook, bovendien

[168]

en legde in mijn hand een gelofte af

[169]

op

[170]

mocht = mocht het, na mijn achten = zooals ik verwacht

[171]

volbracht

[172]

noodig

[173]

ontbreekt, versta waaraan ge behoefte hebt

[174]

steekt

[175]

verbergen

[176]

ziek zijn, vgl kwaal en kwellen

[177]

Dat is Dat is wat ik niet kan gelooven, dus dat kan ik niet ... enz

[178]

geen zier.

[179]

wijd vermaard, algemeen bekend

[180]

beken (belijd)

[181]

verklaar mij schuldig eraan

[182]

zie vs. 22;

[183]

"den tred der liefde": ik moet gaan (en doen) zoals Venus verkiest

[184]

hoovaardig

[185]

dat = dat er was

[186]

hoovaardij

[187]

versta: "de vrouwen behoeven op u niet te rekenen"

[188]

begrijpen

[189]

ontbrak

[190]

kennis

[191]

voorwaar (stoplap).

[192]

nu word ik welwillend gestemd ten opzichte van

[193]

in de macht van

[194]

maar steeds niet

[195]

dat komt mij hoogst zonderling voor

[196]

letterl. "het geschotene", dus bijv. een pijl

[197]

groet.

[198]

zie vs. 208

[199]

letterl. de kroon op het hoofd binden, dus: de kroon dragen

[200]

denk hierbij "als echtgenoot van"

[201]

door haar gepijnigd

[202]

vermaard wegens

[203]

geluk, vergel, vs. 297 en 302

[204]

ge kunt wel een ander gaan zoeken

[205]

de reden waarom

[206]

aanzienlijk, dapper

[207]

dapperste

[208]

die ooit bestond

[209]

en in het land der heidenen het zwaard droeg

[210]

kapot

[211]

meer

[212]

ten gevolge waarvan hij sindsdien nooit meer lachte

[213]

kinderen van zijn moei (= tante)

[214]

Antiochië

[215]

verdriet

[216]

zeker

[217]

al waart gij

[218]

cracht, hier geweld

[219]

proper = eigen, live, 3e n.v. van lijf, hier: lichaam

[220]

ben ik voornemens (meen ik)

[221]

ans = an des; van onnen = gunnen; des = dit: indien God mij dit vergunt.

[222]

"incognito"

[223]

als een ridder die op avontuur uit is

[224]

ik moet mij moeite en leed getroosten om den weg der liefde te gaan

[225]

dat gij het niet nalaat

[226]

bewaak, bescherm

[227]

als erfenis toegevalen

[228]

deze tocht kan niet nagelaten worden

[229]

wrocht, deed

[230]

bezorgen, berokkenen.

[231]

hemel

[232]

plannen, onderneming

[233]

zeker, zonder aarzelen

[234]

wat aan uw hart rust geeft

[235]

hier letterlijk: als een heer "gentlemanlike!"

[236]

is het

[237]

doe

[238]

achterwege

[239]

ic en sal = of ik zal

[240]

paard (ros).

[241]

geweld = macht

[242]

en U een lang, gelukkig leven schenken

[243]

waarheen gij u ook wendt

[244]

galanterie

[245]

dat zie ik nu wel in

[246]

boos, wreed, afkeerig

[247]

dwong

[248]

zonder dat gij het verdiendet en zonder dat gij schuld hadt

[249]

openbreken (denk aan de wond in Jezus' zijde).

[250]

speer, lans

[251]

die verstandig zijn

[252]

die mogen mij niets verwijten

[253]

om onze schuld te betalen=om onze zonden te boeten

[254]

vrij-gekocht (door Zijn zoendood)

[255]

kruid, gewas, plant

[256]

ooit

[257]

gesloten (de poorten)

[258]

dat men ze (=de stad) bewaakt

[259]

wachten.

[260]

nachtrust

[261]

daer na = daar.. op = op welke, bedoeld is op den valk uit vs. 617 = Gloriant

[262]

voor-uit, zichtbaar, hij draagt dus een afgesproken herkenningsteeken

[263]

dat ik hem herken

[264]

gedaante, uiterlijk

[265]

in mijn bereik

[266]

sachen = zag hem, nederbeten = afstijgen

[267]

gij hebt u meester gemaakt van

[268]

hoorde ik

[269]

direct

[270]

herkende, kende

[271]

wel, goed.

[272]

mij aan gevaren blootgesteld

[273]

gij moogt daarop

[274]

verheugen

[275]

wist het

[276]

ter wille van.

[277]

het is recht dat hij die iemand het goede gunt

[278]

daarvan, van die persoon

[279]

op kuische wijze

[280]

gemeenheid

[281]

het is niet goed in dit geval langer te dralen

[282]

schande

[283]

ten verderve gebracht.

[284]

den tocht ondernemen

[285]

zie vs. 490;

[286]

zonder dat wij iemand ontmoeten

[287]

staan

[288]

emmer = absoluut; hoet = hoofd

[289]

verlaten.

[290]

de "verrader"! hij heeft de gelieven bespied

[291]

want ik heb het allemaal gezien

[292]

weet

[293]

zonder dralen.

[294]

wonderlijke dingen

[295]

zie vs. 194,

[296]

omvat

[297]

Saraceen (algemeene Middeleeuwsche naam voor heidenen en Mohammedanen)

[298]

geloof

[299]

wij zouden zeggen: "wat is ze begonnen!"

[300]

branden

[301]

vuur

[302]

(rijdende) ontkomen

[303]

ik zal hem integendeel

[304]

gaan wij

[305]

dat kunnen wij gemakkelijk doen

[306]

van wapene bloet = ongewapend

[307]

ridder, vergel. pair

[308]

slotvoogd, châtelain

[309]

wreede

[310]

gemeene schurk.

[311]

bovendien

[312]

"Het is mis met mij!"

[313]

moge hem

[314]

vreugde

[315]

zwaard

[316]

achterwege

[317]

ten val gebracht

[318]

voorouders; zie vs. 75;

[319]

bloedverwanten

[320]

zie vs. 488.

[321]

"den vure", den brandstapel

[322]

volkomen

[323]

dat en ("en" = ontkenning)

[324]

ooit

[325]

is het

[326]

kerstenheit ontfaen = tot het christendom bekeerd worden

[327]

om Uwer genade wille

[328]

wijnstok = hier: Maria

[329]

held.

[330]

zie vs. 39

[331]

zegt

[332]

men zwoer In de middeleeuwen bij allerlei lichaamsdeelen, zoo hier bij de tanden

[333]

vergel ons een duren eed zweren

[334]

gij hebt er wel de macht toe

[335]

bewaakt

[336]

gevangen

[337]

te hulp komen

[338]

vs. 877-79 "Als ik dat deed, zou het mij het leven kosten, al bezat ik de heele wereld in fijn, rood goud, het zou me niet helpen" (typisch-Middelnederlandsche beeldspraak, ook het steeds gebruikte epitheton ornans "rood" bij goud)

[339]

te lande weert = naar het land (vergel "landwaarts")

[340]

beloof

[341]

vóór

[342]

slecht mensch

[343]

moeite doen

[344]

naïeve overdrijving alsof hij er nog "dag en nacht" tijd voor heeft! "dach en nacht" is 'n geijkte term geworden voor voortdurend

[345]

gevangenis, kerker en steen beteekenen eigenlijk hetzelfde.

[346]

geopend

[347]

welwillendheid, genade

[348]

deel mij dat mede

[349]

die mij daarom verzocht

[350]

onuitgevoerd blijven

[351]

indien

[352]

hier leven

[353]

sterk paard.

[354]

spottend voorwaar, ik zou hem de huishuur betalen! (voor mijn verblijf in den kerker!)

[355]

ik wil u daarbij helpen

[356]

dat ik tot het christendom overga

[357]

zie vs 544.

[358]

lust

[359]

loon

[360]

werd

[361]

geheel en al

[362]

in opschudding gebracht

[363]

beter

[364]

blijven.

[365]

hout, bosschage

[366]

op uw hoede, op wacht

[367]

naar buiten brengt

[368]

zonder U door iets te laten weerhouden, ondanks alle hindernissen

[369]

grappig in den mond van den aspirant-christen! zie vs. 935;

[370]

woud, bosch

[371]

moogt gij.

[372]

meld mij

[373]

wat zal ik doen met Gloriant?

[374]

verbeurd, zich aan een ernstig vergrijp schuldig gemaakt waarop de doodstraf staat

[375]

coert = keurt = oordeelt; "als men volkomen billijk oordeelt"

[376]

dan = daarna.

[377]

wachten

[378]

gestalte, d.w.z. het meisje-zelf!

[379]

fel = gemeen; pute = vrouw van zedeloozen levenswandel

[380]

is er van overtuigd (vergel, vs. 503)

[381]

vergolden, betaald gezet

[382]

fijn, ook: edel

[383]

zie vs. 866.

[384]

Florentijn heeft reeds aardige vorderingen gemaakt in de Christelijke theologie!

[385]

en door haar gezoogd werd

[386]

stierf

[387]

merkwaardig dat op de plaats der terechtstelling zulk een machtig vorst zoo weinig militaire bewaking aanwezig heeft dat Gloriant alléén zijn geliefde redden kan! Of wilde de roede lioen "laver son linge sale en famille?" Voor het Middeleeuwsche publiek was deze "regie-fout" geen bezwaar! Zie de inleiding.

[388]

gezind

[389]

den ghenen = Jezus; door = ter wille van

[390]

uitgespreid, geopend.

[391]

zwaar, grof

[392]

waarachtig

[393]

zie vs. 768;

[394]

aanschouwen; nooit meer

[395]

zie vs. 756;

[396]

al touwe = al toe = allemaal; scouden = schuld

[397]

lastert

[398]

te schande maakt

[399]

"terwijl ge" zouden we hier zeggen

[400]

uitstel.

[401]

gemeen; afgeleid van pute; zie vs. 1003;

[402]

maakt dat ge hier vandaan komt

[403]

zal zich van u meester maken

[404]

de mijne

[405]

hemel

[406]

dat het allemaal voor mij zoo goed afgelopen is.

[407]

vs. 1096-97: die ik nooit eerder dan nu zag

[408]

U = Gloriant

[409]

hoe ging het u?

[410]

geluk.

[411]

gevangenis

[412]

beteekent zoowel vrees als gevaar

[413]

hield mij in het leven; "hield mij er bovenop"

[414]

zie vs. 544 en vs. 939;

[415]

zoals 't behoort

[416]

behoeft het

[417]

al hebt gij heel wat onaangename dingen ondervonden

[418]

dat weet ik wel zeker (stoplap)

[419]

lof

[420]

overal

[421]

er van dapperheid niet zijns gelijke is

[422]

daarom was ik ongerust over u.

[423]

met volharden (onb. wijs)

[424]

het is ook van geenerlei waarde iets te beginnen

[425]

zie vs. 5;

[426]

na de vertooning van een "abel spel" volgde die van een "sotternie" (klucht). Vergel. de slotverzen van Esmoreit en Lanseloet van Denemerken.

**GOEDKOOPE UITGAVEN VAN
NEDERLANDSCHE KLASSIEKEN
SMAAKVOL GECARTONNEERD.**

Uit de serie Zonnebloemboekjes:^[*]

No. 1. BEATRIJS. Het Middelnederlandsche gedicht in proza naverteld. Tweede druk.

"De Beatrijs wordt hier aangeboden in modern Nederlandsch proza, den vertaler R. J. Spitz komt alle hulde toe voor zijn soepele en delicate "vertaling". Utrechtsen Studenten-weekblad Vox Studiosorium.

Men voelt dat iemand van fijnen smaak zich er toe heeft gezet 't oude gedicht in proza na te vertellen. De Nieuwe Gids.

Prijs f 1,10.

No. 2. ESMOREIT. Middeleeuwsch tooneelspel. Met inleiding en verklarende noten. Tweede druk.

Menigeen zal in stilte van zijn lectuur van de "Esmoreit" genieten, temeer daar de afwerking dezer uitgave weinig te wenschen overlaat.... Joannes Reddingius in de Nieuwe Gids.

Prijs f 1,10.

No. 6. UIT HOOFT'S LYRIEK. Bloemlezing met inleiding over den dichter en verklarende noten.

"Een in het algemeen goede keuze, de gewenschte beperking der verklarende noten tot de meest noodzakelijke, een goed oriënteerende inleiding en een keurige vorm kenmerken dit boekje." Het Volk.

"Er klopt iets in deze zoo *aus einem Gusse* gegoten inleiding, iets van zóó warme overtuiging...."

"De keus lijkt mij bijzonder geslaagd".... M. H. van Campen in Weekblad voor Stad en Land.

"De bloemlezing is met smaak en kennis van zaken gekozen." Utrechtsch Prov. en Sted. Dagblad.

Het zoo deskundig en met warme bewondering saamgelezen bundeltje, zal het kan niet anders, veel koopers vinden. De Vrouw

"Met veel zorg en fijnen smaak samengesteld." De Tijdspiegel.

Prijs f 1,10.

No. 9. LANSELOET VAN DENEMERKEN.

(LANSELOET en SANDERIJN.)

Middeleeuwsch tooneelspel met inleiding en verklarende noten.

Reeds meermalen hebben wij onze blijdschap over deze Zonnebloem-uitgaven van oude litteratuur te kennen gegeven. Het doet ons genoeg uit de voorrede van dit boekje te bemerken, dat de uitgave ook bij het publiek een succes is, zoodat vorige nummers reeds spoedig herdrukt moesten worden. Het roerend-eenvoudige "abel spel" van Lanseloet ende Sanderijn, dat jaren geleden in Verkade's voortreffelijke opvoering zoovelen geboeid heeft, is een nieuwe voortreffelijke greep van den heer Spitz. Deze middeleeuwsche kunst van een onbekenden schrijver is zoo zuiver-menschelijk, dat zij ook thans nog een wondere bekoring uitoefent. Het Volk.

Prijs f 1,10.

No. 14. DEN SPYEGHEL DER SALICHEIT VAN ELCKERLYC.

De Middeleeuwsche allegorie, bekend door de opvoeringen van Dr. Willem Rooyaards en Ed. Verkade.

Deze populaire uitgave van Elckerlijc zal ongetwijfeld aftrek vinden. De Nieuwe Taalgids.

Deze uitgave zal ongetwijfeld welkom wezen.... Tooneelgids (Brussel).

In dit kleurige bandje krijgt het "schoon boecxken" nieuwe bekoring. De Vrouw.

Prijs f 1,50.

No. 19—20. ADAM IN BALLINGSCHAP van JOOST VAN DEN VONDEL, met inleiding en aantekeningen van Drs. A. Saalborn, Leeraar Goosche H.B.S. te Bussum.

Fraaie uitgave met illustraties.

Prijs gecartonneerd f 2,75; ingenaaid f 2,25.

No. 23. EEN ABEL SPEL VAN GLORANT. Met inleiding en aantekeningen van R. J. SPITZ, Leeraar H. B. S. te Apeldoorn.

Een alleraardigst Middeleeuwsch spel uit de serie waartoe ook Esmoreit en Lanseloet van Denemerken behooren. In het komende tooneelseizoen wordt het stuk opgevoerd door het Haagsche gezelschap "Die Ghesellen van den Spele". Dit stuk werd sedert 1875 niet uitgegeven; dit is de eerste populaire editie.

Prijs gecartonneerd f 1,75; ingenaaid f 1,50.

No. 25. MARIKEN VAN NIEUMEGHEN. Middeleeuwsch tooneelspel met inleiding en aantekeningen van M.A.P.C. POELHEKKE, Directeur der Gem. H.B.S. te Nijmegen.

Dit stuk is bekend door de succesvolle opvoeringen van "Het Schouwtooneel" onder directie van Jan Musch, welk gezelschap het ook in het komend seizoen weer zal opvoeren. Dit is de eerste editie van dit stuk, die voor een grooter publiek en ook voor schoolgebruik bestemd en geschikt is.

Prijs gecartonneerd f 1,75; ingenaaid f 1.50.

DE TECHNIEK DER POËZIE,

door FRANS BASTIAANSE.

De dichter Bastiaanse geeft in een kort bestek een uitnemend helder inzicht in aard en wezen van den woordkunstenaar en de verhouding die er bestaat tusschen wat er in diens ziel leeft en de wyze waarop hij het uit. Hij behandelt verschillende kwesties van rijm, klank, rythme, plastiek, zóó als alleen een scheppend kunstenaar zelf, die eigen zielsleven beluisterd en geanalyseerd heeft, het doen kan en zooals men het in geen enkele "versleer" vindt.

"De heer Bastiaanse zegt veel rake en voortreffelijke dingen." Van onzen Tijd.

..... verdient bijzondere aandacht. School en Leven.

Prijs gebonden f 1,50.

[*]

De letterkundige verzorging van de No.'s 1, 2, 6 en 9, en 14 en 23 is van de hand van R.J. Spitz, Leeraar in de Nederlandsche Taal- en Letterkunde aan de Hoogere Burgerschool te Apeldoorn.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK EEN ABEL SPEL ENDE EEN EDEL DINC VAN DEN HERTOGHE VAN BRUYSWIJC, HOE HI WERT MINNENDE DES ROEDELIOENS DOCHTER VAN ABELANT (GLORANT) ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project

Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project

Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.

- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from

people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.